Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University, Nagpur.

Choice Based Credit System Syllabus

M. A. in Indian Music

(Revised as per Guidelines in N.E.P. 2020)

Effective from Academic Year 2023 – 24 Progressively

Submitted by

Dr. Shubhada Mandavgade

(Chairperson, B.O.S. Music)

Syllabus framing committee

Dr. Sadhana Shiledar

Dr. Girish Chandrikapure

Dr. Buddharatna Liheetkar

			Instruments (तालवाद्य) (Practical+Theory)					
Sem II			**Cumulative Credits**	**20**	**20**			**500**
M.A. II	**CORE**	**3P1**	Practical Test (प्रात्यक्षिक चाचणी)	**4**	**4**	**20**	**80**	**100**
Sem III	**CORE**	**3P2**	Stage Performance (सभा गायन)	**4**	**4**	**20**	**80**	**100**
	CORE	**3T3**	Practical & Applied Theory (क्रियात्मक व उपयोजित शास्त्र)	**2**	**2**	**10**	**40**	**50**
	CORE	**3T4**	Transformations in Music (संगीतातील स्थित्यंतरे)	**2**	**2**	**10**	**40**	**50**
	CORE	**3T5**	Research Project (संशोधन प्रकल्प)	**4**	**4**	**20**	**80**	**100**
	Elective (A or B)	**3PT6 (A)**	Natya Sangeet (नाटयसंगीत)	**2+2**	**2+2**	**20**	**80**	**100**
		3PT6 (B)	Sound Arrangement & Music Recording (ध्वनीव्यवस्था व संगीताचे ध्वनीमुद्रण)	**2+2**	**2+2**	**20**	**80**	**100**
Sem III			**Cumulative Credits**	**20**	**20**			**500**
M.A. II Sem IV	**CORE**	**4P1**	Practical Test (प्रात्यक्षिक चाचणी)	**4**	**4**	**20**	**80**	**100**
	CORE	**4P2**	Stage Performance (सभा गायन)	**4**	**4**	**20**	**80**	**100**
	CORE	**4T3**	Practical Theory & Aesthetics (क्रियात्मक व सौंदर्यशास्त्र)	**2**	**2**	**10**	**40**	**50**
	CORE	**4T4**	Musicology & Study of Books (संगीत शास्त्र व ग्रंथाभ्यास)	**2**	**2**	**10**	**40**	**50**
	CORE	**4T4**	Research Project (संशोधन प्रकल्प)	**6**	**6**			**150**
	Elective (A or B)	**4PT5 (A)**	Ghazal (ग़ज़ल) (Practical+Theory)	**4**	**2+2**	**20**	**80**	**100**
		4PT5 (B)	Thumri – dadra (ठुमरी – दादरा) (Practical+Theory)	**4**	**2+2**	**20**	**80**	**100**
Sem II			**Cumulative Credits**	**22**	**22**			**550**

Eligibility for admission

A Graduate from any recognized University is eligible for admission in M.A. program.

Preference will be given to the candidates on the basis of Audition test.

Paper Pattern

Theory paper will be comprised of total 5 questions with one option, i. e. there will be 10 questions with equal marks. In case of short notes, there will be equal distribution of marks. Question paper will essentially contain questions from each unit.

Duration of Examination: - 3 hours

Passing Percentage: - 40 marks

Exit option:

If the Student leaves the course after 2nd Semester, he will get a P.G. Diploma in Indian Music.

प्रात्यक्षिक परिक्षांचे गुण विभाजन

- प्रात्यक्षिक परिक्षा (P1) – 100 गुण (80+20)
- सभागायन परिक्षा (P2) – 100 गुण (80+20)
- ऐच्छिक विषय प्रात्यक्षिक – 50 गुण (40+10)
- दुसऱ्या सत्रात विद्यार्थ्यांना ऑन जॉब ट्रेनिंग घ्यावे लागेल अथवा फिल्ड प्रोजेक्ट करावा लागेल. तिसऱ्या व चवथ्या सत्रात रीसर्च प्रोजेक्ट पूर्ण करावा लागेल.

गुण विभाजन तक्ता

एम. ए. भारतीय संगीताच्या प्रत्येक सत्राकरिता क्रियात्मक परिक्षा (Viva Voce) व सभागायन (Stage Performance) परिक्षेसाठी पुढीलप्रमाणे गुण विभाजन राहील:

क्रियात्मक परिक्षा (Practical Paper I – Viva Voce):

विवरण		गुण
• **विलंबित ख्याल** अ) विद्यार्थ्याच्या पसंतीचा ख्याल / गत ब) परीक्षकांच्या पसंतीचा ख्याल / गत क) विलंबित एकताल व्यतिरिक्त इतर तालांमध्ये 2 ख्यालांच्या / मसीतखानी गतींच्या बंदिशी	–	30
• **द्रुत ख्याल / गत – सर्व रागांमध्ये आणि विविध तालांत; गायकीसह**	–	10
• **संदर्भ राग – सर्व रागांचे स्वरूप व तुलनात्मक अध्ययन**	–	15
• **धृपद, धमार, तराणा**	–	12
• **सर्व रागांचा तुलनात्मक अभ्यास, रागज्ञान**	–	07
• **तालज्ञान व लयकारी**	–	10
• **उपशास्त्रीय संगीत**	–	06
एकूण	–	80

अंतर्गत मूल्यांकन : 20 गुण

वर्गातील उपस्थिती व सुचविलेल्या उपक्रमांमधील सहभाग या आधारे अंतर्गत मूल्यांकन केले जाईल.

सभा गायन (Stage Performance)

विवरण		गुण
• **ऐच्छिक राग गायन**	**–**	**30**
• **ऐच्छिक संदर्भ रागात छोटाख्यालाचे गायन**	**–**	**15**
• **परिक्षकांनी विचारलेल्या विस्तृत गायकीच्या 5 रागांपैकी एकात छोटाख्यालाचे गायन**	**–**	**15**
• **उपशास्त्रीय गायन**	**–**	**15**
• **तानपुरा मिळविणे व तानपुरा संगत करणे**	**–**	**5**
एकूण	**–**	**80**

अंतर्गत मूल्यांकन :

वर्गातील उपस्थिती व सुचविलेल्या उपक्रमांमधील सहभाग या आधारे अंतर्गत मूल्यांकन केले जाईल.

M. A. INDIAN MUSIC Examination
(Classical Vocal and Instrumental)
SEMESTER III

Practical Paper I (Viva) (CORE) Credits: 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

- विद्यार्थ्याला अभ्यासक्रमातील रागांचे स्वरूप गाऊन दाखविता येईल.
- विद्यार्थ्याला किमान 10 ताना तयार करून आकारात गाता येतील.
- विद्यार्थी स्वरलेखनावरून बंदिश बसवून गाऊ शकतील.

मौखिक परिक्षा

विद्यार्थ्यांनी विस्तृत अध्ययनाच्या रागांत संपूर्ण गायकीसह विलंबित व द्रुत ख्याल, तर संदर्भ रागांमध्ये रागाचे साधारण स्वरूप व छोटा ख्याल गायकीसह तयार करावा.

विस्तृत अध्ययनासाठी रागः

1. भूपाली 2. पूरियाधनाश्री 3. कौंसी कानडा 4. बिलासखानी तोडी

5. कोमल रिखब आसावरी 6. ललित 7. जोग 8. मधुवंती

संदर्भ अध्ययनासाठी रागः

1. जैतकल्याण 2. श्री 3. शहाना कानडा 4. भूपाल तोडी 5. देसी

वरील 13 पैकी कोणत्याही रागांमध्ये 1 धृपद, 1 धमार व 2 तराणे तयार करावे.

तालः गणेश, विष्णू, अष्टमंगल

उपशास्त्रीय संगीतः दादरा, कजरी, चैती, होरी पैकी कोणताही एक प्रकार.

टीपः प्रथम प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये हार्मोनियम संगतीची परवानगी नाही.

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते बसवून सादर करणे
2. कोणतेही एक दादरा / कजरी / चैती / होरी बसवून सादर करणे
3. कोणत्याही एका उपशास्त्रीय गायक / गायिकेची माहिती गोळा करणे.
4. अभ्यासक्रमातील रागांच्या ध्वनिमुद्रिका ऐकून त्यांची नोंद ठेवणे.

Practical Paper II (CORE)

Stage Performance (सभा गायन) Credits: 4   Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

- विद्यार्थी विलंबित ख्याल कमीतकमी 20 मिनिटे सादर करू शकेल.
- विद्यार्थ्याला मनाने आलाप व लयकारी गाता येतील.
- विद्यार्थ्याला तानपुरा मिळवता येईल.
- विद्यार्थी उपशास्त्रीय संगीत सादर करू शकेल.

सभागायन (Stage Perfomance)

सभागायन (Stage Performance) या परिक्षेचा कालावधी सर्वसाधारणपणे अर्ध्या तासाचा राहील.

सभागायनात विद्यार्थ्याला पुढील बाबींचे सादरीकरण करणे आवश्यक राहील:

1. ऐच्छिक रागात विलंबित व द्रुत ख्याल विस्तृत गायकीसह
2. विद्यार्थ्याच्या पसंतीच्या संदर्भ रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
3. परिक्षकांनी सुचविलेल्या 4 रागांपैकी कोणत्याही एका रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
4. विद्यार्थ्याच्या पसंतीचे उपशास्त्रीय गायन

टीप: सभागायनामध्ये मैफिलीची रंगत वाढविण्याच्या दृष्टीने हार्मोनियम साथसंगतीची परवानगी आहे. मात्र ही साथसंगत पूरक असावी, प्रेरक नसावी.

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते सादर करणे
2. कोणत्याही ऐकलेल्या मैफिलीचे विस्तृत रसग्रहण करणे
3. चित्रकला, नाटक, साहित्य इ. कलांशी संबंधित उपक्रमांना भेटी देणे
4. आपल्या शहरातील संगीतज्ञाची मुलाखत घेणे

Theory Paper I (CORE)

Practical and applied theory Credits: 2 Maximum Marks: 50 (40+10)

Course outcomes:

1. विद्यार्थी बंदिशी व ताल लिपीबद्ध करू शकेल.
2. अभ्यासकमातील रागांगांच्या आधारे तुलनात्मक अध्ययन करू शकेल.
3. विद्यार्थ्याला संगीतातील घराणे या संकल्पनेचे विस्तृत ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थ्याला संगीतेतर ललित कलांचा परिचय होईल.

क्रियात्मक व उपयोजित शास्त्र

Unit I

- अभ्यासक्रमातील ख्याल, ध्रुपद–धमार व इतर गीतप्रकारांच्या बंदिशींचे स्वरलेखन, आलाप–तान–बोलतानांसहित संपूर्ण ख्यालगायकी स्वरलिपीबद्ध करणे, तसेच ध्रुपद व धमार पटींसह स्वरलिपीबद्ध करणे.
- अभ्यासक्रमातील तालांचे तसेच सर्व प्रचलित तालांचे ज्ञान, तालांना विविध लयकारींमध्ये लिपीबद्ध करणे.

Unit II

- प्रात्यक्षिकासाठी नियोजित रागांचा शास्त्रीय अभ्यास. बी. ए. च्या रागांसहित सर्व रागांचा तुलनात्मक अभ्यास, समप्राकृतिक रागांमध्ये फरक दाखविणे, रागांगांच्या स्वरूपाबाबत विभिन्न मते अभ्यासणे.

Unit III

- ललित कला व संगीत
- संगीत समीक्षाः श्री वा. ह. देशपांडे यांचे योगदान

Unit IV

- गायकी व नायकी, घराणे : उत्पत्ती, विकास, सद्यस्थिती.
- ख्यालगायनाची घराणीः ग्वाल्हेर, आग्रा, जयपूर व किराना.

Suggested activities:

1. विविध घराण्यांच्या गायकांचे गायन ऐकणे.
2. घराण्याचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या गायकाच्या गायकीचे रसग्रहण करणे.
3. चित्रकला, नृत्य, नाटक इ. कलांच्या कार्यक्रमांना उपस्थित राहणे.
4. रागांच्या तुलनात्मक अभ्यासाचा तक्ता तयार करणे.

Theory Paper II (CORE)

Transformations in Music Credits : 2 Maximum Marks: 50 (40+10)

Course outcomes:

1. विद्यार्थ्यांना इतर देशांतील संगीताची माहिती होईल.
2. आधुनिक युगातील इतर संगीत प्रकारांची माहिती होईल.
3. शास्त्रीय संगीतातील स्थित्यंतरांची माहिती होईल.
4. संगीत शिक्षणाच्या विविध पद्धतींचा अभ्यास होऊन त्यांचा योग्य मेळ घालता येईल.

संगीतातील स्थित्यंतरे

Unit I

- पाश्चात्य शास्त्रीय संगीत आणि जाझ संगीताचा परिचय
- भारतीय संगीतावर पाश्चात्य संगीताचा प्रभाव.

Unit II

- गेल्या 25 वर्षांतील शास्त्रीय संगीतातील स्थित्यंतरे (गायकी, सामाजिक, सादरीकरणातील बदल)
- विविध देशांतील संगीत : चिनी, जपानी, पर्शियन, रशियन

Unit III

- संगीत शिक्षणाच्या गुरुशिष्य परंपरा, महाविद्यालयीन व दूरस्थ शिक्षण पद्धतींचा अभ्यास
- पं. विष्णु नारायण भातखंडे व पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर यांचे योगदान

Unit II

संगीतविषयक ग्रंथ परिचयः

- संगीत रत्नाकर
- संगीत दर्पण
- प्रणव भारती

Suggested Activities:

1. कोणत्याही एका ग्रंथाचा विस्तृत परिचय लिहून सादर करणे.
2. शास्त्रीय संगीताच्या एखाद्या गुरुकुल / गायनशाळेला भेट देणे.
3. पाश्चात्य संगीताचे सादरीकरण ऐकून त्याची वैशिष्ट

Paper III

Research Project	Credits: 4	Maximum marks: 100

प्राचार्य / विभागप्रमुख / इतर प्राध्यापकांद्वारे वीहित संशोधन प्रकल्प पूर्ण करणे. प्रकल्पाचे मूल्यमापन करून गुण दिले जातील.

Elective Paper 1:

Natya Sangeet	4 credits	Max. Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1. विद्यार्थ्यांना नाटयसंगीताच्या विविध प्रकारांची विस्तृत माहिती होईल.
2. विद्यार्थ्यांना नाटयसंगीत गाता येईल.
3. विद्यार्थ्यांना नाटयसंगीताच्या कलाकारांची माहिती होईल

नाटयसंगीत	(40+10 Marks)

Unit I

- नाटयसंगीताचा उगम व इतिहास
- संगीत रंगभूमीच्या विकासात गायक नटांचे संगीतकारांचे योगदान (बालगंधर्व, मा. दीनानाथ, छोटा गंधर्व, गोविंदराव टेंबे, पं. जीतेन्द्र अभिषेकी)

Unit II

- नाटयसंगीतात पुढील शैलींचे विवेचनः ख्याल, ठुमरी, लावणी, कव्वाली, लोकसंगीत, भावगीत
- बालगंधर्व व मा. दीनानाथ यांच्या गायकीचे विवेचन

नाटयसंगीताची प्रात्यक्षिक परीक्षा	(40+10 Marks)

- विद्यार्थ्याच्या पसंतीच्या कोणत्याही दोन नाटयगीतांचे सादरीकरण
- विद्यार्थ्याने निवडलेल्या 10 नाटयगीतांच्या यादीपैकी परिक्षकाने सुचविलेल्या दोन नाटयगीतांचे सादरीकरण

Suggested Activities

1. कोणतेही एक नाट्यगीत साभिनय सादर करणे
2. संगीत नाटकांच्या प्रयोगांना तसेच नाटयसंगीताच्या मैफिलींना उपस्थित राहणे
3. एखाद्या संगीत नाटकाच्या प्रयोगाचे रसग्रहण

Elective Paper 2:

Sound Arrangement and Music Recording   Credits: 4   Max. Marks: 100 (80+20)

Outcomes:

1. विद्यार्थ्याला परंपरागत व आधुनिक तंत्रज्ञानाची ओळख होईल.
2. मायक्रोफोन समोर गातांना विद्यार्थ्याला ध्वनीविषयक विविध पैलूंचे ज्ञान असेल.
3. ध्वनी तंत्रज्ञान विषयक पारिभाषिक शब्दांचे ज्ञान होईल.

ध्वनी व्यवस्था व संगीताचे ध्वनीमुद्रण (40+10 Marks)

Unit I

- मायक्रोफोन, मिक्सर, स्पीकर, ॲम्प्लिफायर इत्यादींची माहिती
- ध्वनिमुद्रणाचे तंत्रः लाइव्ह ध्वनिमुद्रण व ट्रॅक ध्वनिमुद्रणाची माहिती

Unit II

- संगीत संयोजन तसेच वाद्यांची निवड बद्दल माहिती
- स्पूल, रेकॉर्ड, कॅसेट, सीडी व डिजिटल साधने यांचा विस्तृत अभ्यास

ध्वनी व्यवस्थेची प्रात्यक्षिक परीक्षा (40+10 Marks)

- ध्वनी व्यवस्थेची जोडणी
- कोणतेही एक गीत ध्वनीमुद्रण करून सादर करणे

Activities:

- ध्वनिविषयक उपकरणांची नामांकित आकृती काढणे.
- महाविद्यालयात होणाऱ्या सांगीतिक कार्यक्रमांत ध्वनी व्यवस्थेत मदत करणे.
- एखाद्या सांगीतिक कार्यक्रमातील ध्वनी व्यवस्थेची माहिती समजून घेणे.
- एखाद्या रेकॉर्डिंग स्टूडिओला भेट देणे.

M. A. INDIAN MUSIC Examination
(Classical Vocal and Instrumental)
SEMESTER IV

Practical Paper I (Viva) (CORE) Credits : 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1. अभ्यासक्रमातील रागांतील साम्यभेद विस्ताराने गाऊन समजवू शकतील.
2. विद्यार्थी उपशास्त्रीय संगीत गाऊ शकतील.
3. विद्यार्थी स्वतः साध्या बंदिशींची रचना करू शकतील.

मौखिक परिक्षा

विद्यार्थ्यांनी विस्तृत अध्ययनाच्या रागांत संपूर्ण गायकीसह विलंबित व द्रुत ख्याल, तर संदर्भ रागांमध्ये रागाचे साधारण स्वरूप व छोटा ख्याल गायकीसह तयार करावा.

विस्तृत अध्ययनासाठी रागः

1. मारवा 2. मियां मल्हार 3. पूर्वी थाटाची गौरी 4. नट भैरव 5. भीमपलासी 6. मुलतानी
7. रागेश्री 8. अभोगी कानडा

संदर्भ रागः

1. भटियार 2. गौड मल्हार 3. ललिता गौरी 4. शिवमत भैरव 5. धानी

वरील 13 पैकी कोणत्याही रागांमध्ये 1 धृपद, 1 धमार व 2 तराणे तयार करावे.

ताल : फरोदस्त, रुद्र, पश्तो.

उपशास्त्रीय संगीत : 1 ठुमरी / टप्पा.

टीपः प्रथम प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये हार्मोनियम संगतीची परवानगी नाही.

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते बसवून सादर करणे
2. कोणतेही एक ठुमरी/टप्पा बसवून सादर करणे
3. कोणत्याही एका उपशास्त्रीय गायक/गायिकेची माहिती गोळा करणे.
4. अभ्यासक्रमातील रागांच्या ध्वनिमुद्रिका ऐकून त्यांची नोंद ठेवणे.

Practical Paper II (CORE)

Stage Performance (सभा गायन) Credits: 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1. विद्यार्थी संपूर्ण ख्यालगायकी आलाप, लयकारी, ताना व बोलतानांसह सादर करू शकतील.
2. विद्यार्थी विविध तालांतील ख्याल गायकीसह सादर करू शकतील.
3. विद्यार्थी किमान एका वाद्यावर गायनाची साथ करू शकतील.
4. विद्यार्थी उपशास्त्रीय संगीत सादर करू शकतील.

सभागायन (Stage Performance) या परिक्षेचा कालावधी सर्वसाधारणपणे अर्ध्या तासाचा राहील.

सभागायनात विद्यार्थ्याला पुढील बाबींचे सादरीकरण करणे आवश्यक राहील:

1 ऐच्छिक रागात विलंबित व द्रुत ख्याल विस्तृत गायकीसह
2 विद्यार्थ्याच्या पसंतीच्या संदर्भ रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
3 परिक्षकांनी सुचविलेल्या 4 रागांपैकी कोणत्याही एका रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
4 विद्यार्थ्याच्या पसंतीचे उपशास्त्रीय गायन

टीप: सभागायनामध्ये मैफिलीची रंगत वाढविण्याच्या दृष्टीने हार्मोनियम साथसंगतीची परवानगी आहे. मात्र ही साथसंगत पूरक असावी, प्रेरक नसावी.

Suggested Activities:

1. रोज सकाळी व सायंकाळी किमान 30 – 30 मिनिटे स्वराभ्यास करणे
2. अभ्यासक्रमातील नव्या रागांची इंटरनेटवरून माहिती व सादरीकरण गोळा करणे
3. कोणत्याही ऐकलेल्या मैफिलीचे विस्तृत रसग्रहण करणे
4. किमान एक स्वरवाद्य शिकणे

Theory Paper I (CORE)

Practical Theory and Aesthetics Credits : 2 Maximum Marks: 50 (40+10)

Course outcomes:

1. विद्यार्थी ख्याल गायकीसहित लिपीबद्ध करू शकेल.
2. अभ्यासक्रमातील रागांगांच्या आधारे तुलनात्मक अध्ययन करू शकेल.
3. विद्यार्थ्याला पाश्चात्य व भारतीय सौंदर्यशास्त्राचा परिचय होईल.

क्रियात्मक व सौंदर्यशास्त्र

Unit I

- अभ्यासक्रमातील मोठ्या व छोट्या ख्यालाच्या बंदिशींचे स्वरलेखन, ध्रुपद व धमार पटींसह स्वरलिपीबद्ध करणे.
- अभ्यासक्रमातील रागांच्या माहितीचा अभ्यास, समप्राकृतिक रागांमधील साम्यभेद अभ्यासणे.
- अभ्यासक्रमातील तालांसहित सर्व प्रचलित तालांचा अभ्यास, ताल विविध लयकारींमध्ये लिपीबद्ध करणे.

Unit II

- सौंदर्यशास्त्राची पाश्चिमात्य व भारतीय संकल्पना.
- अभ्यासक्रमातील रागांपैकी एखाद्या रागातील वैशिष्टयपूर्ण बंदिशीचे रसग्रहण.

पाचव्या प्रश्नात ८ वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी उपप्रश्न असतील.

Activities:

4. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते सादर करणे
5. एक संगीतविषयक निबंध लिहिणे
6. संगीत विषयक संशोधनासाठी तथ्य संकलन करणे

Theory Paper II (CORE)

Musicology and study of Books   Credits : 2   Maximum Marks: 50 (40+10)

Course outcomes:

1. विद्यार्थ्याला संशोधन पद्धतीचे विस्तृत ज्ञान होईल.
2. विद्यार्थ्याला रागनिर्मितीचे प्रकार ज्ञात होतील.
3. विद्यार्थ्याला प्राचीन व अर्वाचीन महान संगीतज्ञांचा परिचय होईल.

संगीत शास्त्र व ग्रंथाभ्यास

Unit I

- संगीत संशोधनः नीतिमूल्ये व बौद्धिक संपदा अधिकार
- संगीत विषयक संशोधनातील आव्हाने व सद्यस्थिती

Unit II

- नवरागनिर्मिती : अर्थ व स्वरूप.
- संगीतातील योगदान :

    मियां तानसेन, उ. वाजिद अली शाह

    पं. कुमार गंधर्व, पं. भीमसेन जोशी, डॉ. प्रभा अत्रे

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते सादर करणे
2. एक संगीतविषयक निबंध लिहिणे
3. संगीत विषयक संशोधनासाठी तथ्य संकलन करणे

Paper III

Research Project   (Dissertation)   Credits: 6   Maximum Marks: 150

70 कानडा के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
71 सारंग के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
72 भैरव के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
73 प्रणव भारती – ओंकारनाथ ठाकुर
74 हिंदुस्थानी संगीत पद्धती – डॉ. एन. बी. पुरोहित
75 'कुमार' – वसंत पोतदार
76 'भीमसेन' – वसंत पोतदार
77 स्वर भास्कर – शंकर अभ्यंकर
78 कुमार माझा सखा – डॉ. चंद्रशेखर रेळे
79 गानयोगी शिवपुत्र – पंढरीनाथ कोल्हापुरे
80 अनूपरागविलास – भाग 1 व 2 – पं. कुमार गंधर्व
81 रागदारी संगीत और फ्यूजन – डॉ. शालिनी ठाकुर
82 श्रुति विलास – शंकर विष्णू काशीकर
83 भारतीय संगीत में अनुसंधान की समस्याएं
84 संगीत रस, परम्परा विचार – ओमप्रकाश चौरसिया
85 शब्दप्रधान गायकी – यशवंत देव
86 जगाच्या पाठीवर – सुधीर फडके
87 आस्वादक संगीत समिक्षा – श्रीरंग संगोराम
88 घराण्यांची वाटचाल – बबनराव हळदणकर
89 भारतीय संगीत – स्वरूप आणि प्रयोजन – कृष्णचंद्र ज्ञाते
90 भारतीय संगीत और वैश्वीकरण – डॉ. कु. आकांक्षी
91 आवाजाची दुनिया – केशवराव भोळे 'शुद्धसारंग'
92 संगीत विचार – डॉ. अशोक दा. रानडे
93 संगीत सांगाती – डॉ. अशोक दा. रानडे
94 मला भावलेले संगीतकार – डॉ. अशोक दा. रानडे
95 मैफलीत जिज्ञासेच्या – डॉ. विवेक गोखले
96 आवर्तन – सुरेश तळवलकर
97 महाराष्ट्राचे संगीतातील कार्य – वा. ह. देशपांडे

Rashtrasant Tukadoji Maharaj Nagpur University, Nagpur.

Choice Based Credit System Syllabus

M. A. in Indian Classical Music

(Revised as per Guidelines in N.E.P. 2020)

Effective from Academic Year 2024 – 25 Progressively

Syllabus framing committee

Dr. Shubhada Mandavgade

Dr. Sadhana Shiledar

Dr. Girish Chandrikapure

Dr. Buddharatna Liheetkar

	(A or B)		(स्वरवाद्य) (Practical+Theory)					
		2PT6 (B)	Non Percussion Instruments (तालवाद्य) (Practical+Theory)	4	2+2	20	80	100
Sem II			**Cumulative Credits**	22	22			550
M.A. II Sem III	Mandatory	3P1	Practical Test (प्रात्यक्षिक चाचणी)	4	4	20	80	100
	Mandatory	3P2	Stage Performance (सभा गायन)	4	4	20	80	100
	Mandatory	3T3	Practical & Applied Theory (क्रियात्मक व उपयोजित शास्त्र)	4	4	20	80	100
	Mandatory	3T4	Transformations in Music (संगीतातील स्थित्यंतरे)	2	2	10	40	50
	Mandatory	3T5	Research Project (संशोधन प्रकल्प)	4	4	20	80	100
	Elective (A or B)	3T6 (A)	Natya Sangeet (नाटयसंगीत)	2+2	2+2	20	80	100
		3T6 (B)	Sound Arrangement & Music Recording (ध्वनीव्यवस्था व संगीताचे ध्वनीमुद्रण)	2+2	2+2	20	80	100
Sem III			**Cumulative Credits**	22	22			550
M.A. II Sem IV	Mandatory	4P1	Practical Test (प्रात्यक्षिक चाचणी)	4	4	20	80	100
	Mandatory	4P2	Stage Performance (सभा गायन)	4	4	20	80	100
	Mandatory	4T3	Practical Theory & Aesthetics (क्रियात्मक व सौंदर्यशास्त्र)	4	4	20	80	100
	Mandatory	4T4	Research Project (संशोधन प्रकल्प)	6	6			150
	Elective (A or B)	4PT5 (A)	Ghazal (ग़ज़ल) (Practical+Theory)	4	2+2	20	80	100
		4PT5 (B)	Thumri – dadra (ठुमरी – दादरा) (Practical+Theory)	4	2+2	20	80	100
Sem I			**Cumulative Credits**	22	22			550

Grade Conversion Table

	Range of Marks	Letter Grade	Grade points	Performance
1	91 – 100	O	10	Outstanding
2	81 – 90	A+	9	Excellent
3	71 – 80	A	8	Very Good
4	61 - 70	B+	7	Good
5	56 – 60	B	6	Above Average
6	51 – 55	C	5	Average
7	Below 50	F	0	Fail
8	Absent	AB	0	Fail

Eligibility for admission

A Graduate from any recognized University is eligible for admission in M.A. program.

Preference will be given to the candidates on the basis of Audition test.

Structure of End Semester Examination Question Paper

The end semester examination shall carry 80 marks for 4 credits and 40 marks for 2 credits course. Paper pattern will have all compulsory questions with OR option to each question.

Section A - 4 questions - 16/8 marks each

Section B - 4 questions - 4/2 marks each

Duration of Examination:

Each paper with 4 credits will have 3 hours whereas each paper with 2 credits will have 2 hours duration.

Passing Percentage: 50

Exit option:

If the Student leaves the course after 2nd Semester, he will get a P.G. Diploma in Indian Music.

M. A. INDIAN MUSIC Examination

सूचनाः

प्रॅक्टिकल साठी दर आठवडयाला

- चार क्रेडिटच्या प्रथम प्रात्यक्षिकाच्या कोर्ससाठी सहा तासिका तसेच
- चार क्रेडिटच्या दिवतीय प्रात्यक्षिकाच्या कोर्ससाठी सहा तासिका अशा प्रत्येकी 60 मिनिटांच्या एका आठवडयाच्या एकूण 12 तासिका असाव्यात.
- दोन क्रेडिटच्या प्रात्यक्षिकाच्या कोर्ससाठी तीन तासिका असाव्यात.

थिअरी साठी दर आठवडयाला

- सहा क्रेडिटच्या थिअरी कोर्ससाठी सहा तासिका,
- चार क्रेडिटच्या थिअरी कोर्ससाठी चार तासिका व
- दोन क्रेडिटच्या थिअरी कोर्ससाठी दोन तासिका घेतल्या जाव्यात.

- प्रत्येक तासिका 60 मिनिटांची असावी.
- प्रात्यक्षिकाच्या एका तुकडीत विद्यार्थ्यांची संख्या 5 पेक्षा अधिक नसावी.
- आवाजाच्या नैसर्गिक भिन्नतेमुळे विद्यार्थी व विद्यार्थिनींचा वर्ग वेगळा असावा.
- प्रात्यक्षिकाची 60 मिनिटांची एक तासिका ही 60 मिनिटांच्या शास्त्राच्या एका तासिकेस समकक्ष मानली जाईल. (One practical period of 60 minutes in Music shall be counted equivalent to one lecture period.)
- वाद्यसंगीताचे विद्यार्थी कोणतेही एक स्वरवाद्य निवडू शकतात, उदा. सितार, सरोद, व्हायोलिन, बासरी, दिलरूबा, संवादिनी इ.
- प्रात्यक्षिकाच्या वर्गात तसेच सर्व प्रात्यक्षिक परिक्षांना तबला वाद्यवादकाची साथसंगत अनिवार्य आहे.

प्रात्यक्षिक परिक्षांचे गुण विभाजन

- प्रात्यक्षिक परिक्षा (P1) – 100 गुण (80+20)
- सभागायन परिक्षा (P2) – 100 गुण (80+20)
- ऐच्छिक विषय प्रात्यक्षिक – 50 गुण (40+10)
- दुसऱ्या सत्रात विद्यार्थ्यांना ऑन जॉब ट्रेनिंग घ्यावे लागेल अथवा फिल्ड प्रोजेक्ट करावा लागेल. तिसऱ्या व चवथ्या सत्रात रीसर्च प्रोजेक्ट पूर्ण करावा लागेल.

<u>गुण विभाजन तक्ता</u>

एम. ए. भारतीय संगीताच्या प्रत्येक सत्राकरिता क्रियात्मक परिक्षा (Practical Test) व सभागायन (Stage Performance) परिक्षेसाठी पुढीलप्रमाणे गुण विभाजन राहीलः

क्रियात्मक परिक्षा (Practical Test):

• **विलंबित ख्याल** अ) विद्यार्थ्याच्या पसंतीचा ख्याल / गत ब) परीक्षकांच्या पसंतीचा ख्याल / गत क) विलंबित एकताल व्यतिरिक्त इतर तालांमध्ये 2 ख्यालांच्या / मसीतखानी गतींच्या बंदिशी	–	**25 गुण**
• **द्रुत ख्याल / गत – सर्व रागांमध्ये आणि विविध तालांत; गायकीसह**	–	**15 गुण**
• **सर्व रागांचे स्वरूप व तुलनात्मक अध्ययन**	–	**15 गुण**
• **धृपद, धमार, तराणा**	–	**12 गुण**
• **तालज्ञान व लयकारी**	–	**08 गुण**
• **उपशास्त्रीय संगीत**	–	**05 गुण**
एकूण	–	**80 गुण**

अंतर्गत मूल्यांकन : 20 गुण

वर्गातील उपस्थिती व विविध उपक्रमांमधील सहभाग या आधारे अंतर्गत मूल्यांकन केले जाईल.

<u>गुण विभाजन तक्ता</u>

सभा गायन (Stage Performance)

• ऐच्छिक राग गायन	–	30 गुण
• ऐच्छिक संदर्भ रागात छोटाख्यालाचे गायन	–	15 गुण
• परिक्षकांनी विचारलेल्या विस्तृत गायकीच्या 5 रागांपैकी एकात छोटाख्यालाचे गायन	–	15 गुण
• उपशास्त्रीय गायन	–	15 गुण
• तानपुरा मिळविणे व तानपुरा संगत करणे	–	5 गुण
एकूण	–	80 गुण

अंतर्गत मूल्यांकन :

वर्गातील उपस्थिती व विविध उपक्रमांमधील सहभाग या आधारे अंतर्गत मूल्यांकन केले जाईल.

M. A. INDIAN MUSIC Examination
(Classical Vocal and Instrumental)
SEMESTER III

Practical Paper I (3P1)
Practical Test (Mandatory) Credits: 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

- विद्यार्थ्याला अभ्यासक्रमातील रागांचे स्वरूप गाऊन दाखविता येईल.
- विद्यार्थ्याला किमान 10 ताना तयार करून आकारात गाता येतील.
- विद्यार्थी स्वरलेखनावरून बंदिश बसवून गाऊ शकतील.

प्रात्यक्षिक चाचणी

विद्यार्थ्यांनी विस्तृत अध्ययनाच्या रागांत संपूर्ण गायकीसह विलंबित व द्रुत ख्याल, तर संदर्भ रागांमध्ये रागाचे साधारण स्वरूप व छोटा ख्याल गायकीसह तयार करावा.

विस्तृत अध्ययनासाठी रागः

1. भूपाली 2. पूरियाधनाश्री 3. कौंसी कानडा 4. बिलासखानी तोडी
5. कोमल रिखब आसावरी 6. ललित 7. जोग 8. मधुवंती

संदर्भ अध्ययनासाठी रागः

1. जैतकल्याण 2. श्री 3. शहाना कानडा 4. भूपाल तोडी 5. देसी

वरील 13 पैकी कोणत्याही रागांमध्ये 1 धृपद, 1 धमार व 2 तराणे तयार करावे.

तालः गणेश, विष्णू, अष्टमंगल

उपशास्त्रीय संगीतः दादरा, कजरी, चैती, होरी पैकी कोणताही एक प्रकार.

टीपः प्रथम प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये हार्मोनियम संगतीची परवानगी नाही.

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते बसवून सादर करणे
2. कोणतेही एक दादरा/कजरी/चैती/होरी बसवून सादर करणे
3. कोणत्याही एका उपशास्त्रीय गायक/गायिकेची माहिती गोळा करणे.
4. अभ्यासक्रमातील रागांच्या ध्वनिमुद्रिका ऐकून त्यांची नोंद ठेवणे.

Practical Paper II (3P2)

Stage Performance (सभा गायन) Credits: 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

- विद्यार्थी विलंबित ख्याल कमीतकमी 20 मिनिटे सादर करू शकेल.
- विद्यार्थ्याला मनाने आलाप व लयकारी गाता येतील.
- विद्यार्थ्याला तानपुरा मिळवता येईल.
- विद्यार्थी उपशास्त्रीय संगीत सादर करू शकेल.

सभागायन

सभागायन (Stage Performance) या परिक्षेचा कालावधी सर्वसाधारणपणे अर्ध्या तासाचा राहील.

सभागायनात विद्यार्थ्याला पुढील बाबींचे सादरीकरण करणे आवश्यक राहील:

1. ऐच्छिक रागात विलंबित व द्रुत ख्याल विस्तृत गायकीसह
2. विद्यार्थ्याच्या पसंतीच्या संदर्भ रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
3. परिक्षकांनी सुचविलेल्या 4 रागांपैकी कोणत्याही एका रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
4. विद्यार्थ्याच्या पसंतीचे उपशास्त्रीय गायन

टीप: सभागायनामध्ये मैफिलीची रंगत वाढविण्याच्या दृष्टीने हार्मोनियम साथसंगतीची परवानगी आहे. मात्र ही साथसंगत पूरक असावी, प्रेरक नसावी.

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते सादर करणे
2. कोणत्याही ऐकलेल्या मैफिलीचे विस्तृत रसग्रहण करणे
3. चित्रकला, नाटक, साहित्य इ. कलांशी संबंधित उपक्रमांना भेटी देणे
4. आपल्या शहरातील संगीतज्ञाची मुलाखत घेणे

Theory Paper I (3T3)

Practical and applied theory Credits: 2 Maximum Marks: 50 (40+10)

Course outcomes:

1. विद्यार्थी बंदिशी व ताल लिपीबद्ध करू शकेल.
2. अभ्यासकमातील रागांगांच्या आधारे तुलनात्मक अध्ययन करू शकेल.
3. विद्यार्थ्याला संगीतातील घराणे या संकल्पनेचे विस्तृत ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थ्याला संगीतेतर ललित कलांचा परिचय होईल.

क्रियात्मक व उपयोजित शास्त्र

Unit I

- अभ्यासक्रमातील ख्याल, ध्रुपद–धमार व इतर गीतप्रकारांच्या बंदिशींचे स्वरलेखन, आलाप–तान–बोलतानांसहित संपूर्ण ख्यालगायकी स्वरलिपीबद्ध करणे, तसेच ध्रुपद व धमार पटींसह स्वरलिपीबद्ध करणे.
- अभ्यासक्रमातील तालांचे तसेच सर्व प्रचलित तालांचे ज्ञान, तालांना विविध लयकारींमध्ये लिपीबद्ध करणे.

Unit II

- प्रात्यक्षिकासाठी नियोजित रागांचा शास्त्रीय अभ्यास. बी. ए. च्या रागांसहित सर्व रागांचा तुलनात्मक अभ्यास, समप्राकृतिक रागांमध्ये फरक दाखविणे, रागांगांच्या स्वरूपाबाबत विभिन्न मते अभ्यासणे.

Unit III

- ललित कला व संगीत
- संगीत समीक्षाः श्री वा. ह. देशपांडे यांचे योगदान

Unit IV

- गायकी व नायकी, घराणे : उत्पत्ती, विकास, सद्यस्थिती.
- ख्यालगायनाची घराणीः ग्वाल्हेर, आग्रा, जयपूर व किराना.

Suggested activities:

1. विविध घराण्यांच्या गायकांचे गायन ऐकणे.
2. घराण्याचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या गायकाच्या गायकीचे रसग्रहण करणे.
3. चित्रकला, नृत्य, नाटक इ. कलांच्या कार्यक्रमांना उपस्थित राहणे.
4. रागांच्या तुलनात्मक अभ्यासाचा तक्ता तयार करणे.

Theory Paper II (3T4)

Transformations in Music Credits : 2 Maximum Marks: 50 (40+10)

Course outcomes:

1. विद्यार्थ्यांना इतर देशांतील संगीताची माहिती होईल.
2. आधुनिक युगातील इतर संगीत प्रकारांची माहिती होईल.
3. शास्त्रीय संगीतातील स्थित्यंतरांची माहिती होईल.
4. संगीत शिक्षणाच्या विविध पद्धतींचा अभ्यास होऊन त्यांचा योग्य मेळ घालता येईल.

संगीतातील स्थित्यंतरे

Unit I

- पाश्चात्य शास्त्रीय संगीत आणि जाझ संगीताचा परिचय
- भारतीय संगीतावर पाश्चात्य संगीताचा प्रभाव.

Unit II

- गेल्या 25 वर्षातील शास्त्रीय संगीतातील स्थित्यंतरे (गायकी, सामाजिक, सादरीकरणातील बदल)
- विविध देशांतील संगीत : चिनी, जपानी, पर्शियन, रशियन

Unit III

- संगीत शिक्षणाच्या गुरुशिष्य परंपरा, महाविद्यालयीन व दूरस्थ शिक्षण पद्धतींचा अभ्यास
- पं. विष्णु नारायण भातखंडे व पं. विष्णू दिगंबर पलुस्कर यांचे योगदान

Unit II

संगीतविषयक ग्रंथ परिचयः

- संगीत रत्नाकर
- संगीत दर्पण
- प्रणव भारती

Suggested Activities:

1. कोणत्याही एका ग्रंथाचा विस्तृत परिचय लिहून सादर करणे.
2. शास्त्रीय संगीताच्या एखाद्या गुरुकुल / गायनशाळेला भेट देणे.
3. पाश्चात्य संगीताचे सादरीकरण ऐकून त्याची वैशिष्ट

Paper III (3T5)

Research Project Credits: 4 Maximum marks: 100

प्राचार्य / विभागप्रमुख / इतर प्राध्यापकांद्वारे वीहित संशोधन प्रकल्पाचा आराखडा तयार करणे. त्याचे मूल्यमापन करून गुण दिले जातील.

Elective Paper 1 (3PT6 (A))

Natya Sangeet 4 credits Max. Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1 विद्यार्थ्यांना नाटयसंगीताच्या विविध प्रकारांची विस्तृत माहिती होईल.
2 विद्यार्थ्यांना नाटयसंगीत गाता येईल.
3 विद्यार्थ्यांना नाटयसंगीताच्या कलाकारांची माहिती होईल.

नाटयसंगीत (40+10 Marks)

Unit I

- नाटयसंगीताचा उगम व इतिहास
- संगीत रंगभूमीच्या विकासात गायक नटांचे संगीतकारांचे योगदान (बालगंधर्व, मा. दीनानाथ, छोटा गंधर्व, गोविंदराव टेंबे, पं. जीतेन्द्र अभिषेकी)

Unit II

- नाटयसंगीतात पुढील शैलींचे विवेचनः ख्याल, ठुमरी, लावणी, कव्वाली, लोकसंगीत, भावगीत
- बालगंधर्व व मा. दीनानाथ यांच्या गायकीचे विवेचन

नाटयसंगीताची प्रात्यक्षिक परीक्षा (40+10 Marks)

- विद्यार्थ्याच्या पसंतीच्या कोणत्याही दोन नाटयगीतांचे सादरीकरण
- विद्यार्थ्याने निवडलेल्या 10 नाटयगीतांच्या यादीपैकी परिक्षकाने सुचविलेल्या दोन नाटयगीतांचे सादरीकरण

Suggested Activities

1. कोणतेही एक नाट्यगीत साभिनय सादर करणे
2. संगीत नाटकांच्या प्रयोगांना तसेच नाटयसंगीताच्या मैफिलींना उपस्थित राहणे
3. एखाद्या संगीत नाटकाच्या प्रयोगाचे रसग्रहण

Elective Paper 2: (3PT6 (B))

Sound Arrangement and Music Recording Credits: 4 Max. Marks: 100 (80+20)

Outcomes:

1. विद्यार्थ्याला परंपरागत व आधुनिक तंत्रज्ञानाची ओळख होईल.
2. मायक्रोफोन समोर गातांना विद्यार्थ्याला ध्वनीविषयक विविध पैलूंचे ज्ञान असेल.
3. ध्वनी तंत्रज्ञान विषयक पारिभाषिक शब्दांचे ज्ञान होईल.

ध्वनी व्यवस्था व संगीताचे ध्वनीमुद्रण (40+10 Marks)

Unit I

- मायक्रोफोन, मिक्सर, स्पीकर, ॲम्प्लिफायर इत्यादींची माहिती
- ध्वनिमुद्रणाचे तंत्रः लाइव्ह ध्वनिमुद्रण व ट्रॅक ध्वनिमुद्रणाची माहिती

Unit II

- संगीत संयोजन तसेच वाद्यांची निवड बद्दल माहिती
- स्पूल, रेकॉर्ड, कॅसेट, सीडी व डिजिटल साधने यांचा विस्तृत अभ्यास

ध्वनी व्यवस्थेची प्रात्यक्षिक परीक्षा (40+10 Marks)

- ध्वनी व्यवस्थेची जोडणी
- कोणतेही एक गीत ध्वनीमुद्रण करून सादर करणे

Activities:

- ध्वनिविषयक उपकरणांची नामांकित आकृती काढणे.
- महाविद्यालयात होणाऱ्या सांगीतिक कार्यक्रमांत ध्वनी व्यवस्थेत मदत करणे.
- एखाद्या सांगीतिक कार्यक्रमातील ध्वनी व्यवस्थेची माहिती समजून घेणे.
- एखाद्या रेकॉर्डिंग स्टूडिओला भेट देणे.

M. A. INDIAN MUSIC Examination
(Classical Vocal and Instrumental)
SEMESTER IV

Practical Paper I (4P1)
Practical Test (Mandatory) Credits: 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1. अभ्यासक्रमातील रागांतील साम्यभेद विस्ताराने गाऊन समजवू शकतील.
2. विद्यार्थी उपशास्त्रीय संगीत गाऊ शकतील.
3. विद्यार्थी स्वतः साध्या बंदिशींची रचना करू शकतील.

प्रात्यक्षिक चाचणी

विद्यार्थ्यांनी विस्तृत अध्ययनाच्या रागांत संपूर्ण गायकीसह विलंबित व द्रुत ख्याल, तर संदर्भ रागांमध्ये रागाचे साधारण स्वरूप व छोटा ख्याल गायकीसह तयार करावा.

विस्तृत अध्ययनासाठी रागः

1. मारवा 2. मियां मल्हार 3. पूर्वी थाटाची गौरी 4. नट भैरव 5. भीमपलासी 6. मुलतानी
7. रागेश्री 8. अभोगी कानडा

संदर्भ रागः

1. भटियार 2. गौड मल्हार 3. ललिता गौरी 4. शिवमत भैरव 5. धानी

वरील 13 पैकी कोणत्याही रागांमध्ये 1 धृपद, 1 धमार व 2 तराणे तयार करावे.

ताल : फरोदस्त, रुद्र, पश्तो.

उपशास्त्रीय संगीत : 1 ठुमरी / टप्पा.

टीपः प्रथम प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये हार्मोनियम संगतीची परवानगी नाही.

Suggested Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते बसवून सादर करणे
2. कोणतेही एक ठुमरी/टप्पा बसवून सादर करणे
3. कोणत्याही एका उपशास्त्रीय गायक/गायिकेची माहिती गोळा करणे.
4. अभ्यासक्रमातील रागांच्या ध्वनिमुद्रिका ऐकून त्यांची नोंद ठेवणे.

Practical Paper II (4P2)

Stage Performance (सभा गायन) Credits: 4 Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1. विद्यार्थी संपूर्ण ख्यालगायकी आलाप, लयकारी, ताना व बोलतानांसह सादर करू शकतील.
2. विद्यार्थी विविध तालांतील ख्याल गायकीसह सादर करू शकतील.
3. विद्यार्थी किमान एका वाद्यावर गायनाची साथ करू शकतील.
4. विद्यार्थी उपशास्त्रीय संगीत सादर करू शकतील.

सभागायन

सभागायन (Stage Performance) या परिक्षेचा कालावधी सर्वसाधारणपणे अर्ध्या तासाचा राहील.

सभागायनात विद्यार्थ्याला पुढील बाबींचे सादरीकरण करणे आवश्यक राहीलः

1 ऐच्छिक रागात विलंबित व द्रुत ख्याल विस्तृत गायकीसह
2 विद्यार्थ्याच्या पसंतीच्या संदर्भ रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
3 परिक्षकांनी सुचविलेल्या 4 रागांपैकी कोणत्याही एका रागात द्रुत ख्याल गायकीसह
4 विद्यार्थ्याच्या पसंतीचे उपशास्त्रीय गायन

टीपः सभागायनामध्ये मैफिलीची रंगत वाढविण्याच्या दृष्टीने हार्मोनियम साथसंगतीची परवानगी आहे. मात्र ही साथसंगत पूरक असावी, प्रेरक नसावी.

Suggested Activities:

1. रोज सकाळी व सायंकाळी किमान 30 – 30 मिनिटे स्वराभ्यास करणे
2. अभ्यासक्रमातील नव्या रागांची इंटरनेटवरून माहिती व सादरीकरण गोळा करणे
3. कोणत्याही ऐकलेल्या मैफिलीचे विस्तृत रसग्रहण करणे
4. किमान एक स्वरवाद्य शिकणे

Theory Paper I (4T3)

Practical Theory & Aesthetics (Mandatory) | Credits: 4 |Maximum Marks: 100 (80+20)

Course outcomes:

1. विद्यार्थी ख्याल गायकीसहित लिपीबद्ध करू शकेल.
2. अभ्यासक्रमातील रागांगांच्या आधारे तुलनात्मक अध्ययन करू शकेल.
3. विद्यार्थ्याला चित्रपट व रविंद्र संगीताचे विस्तृत ज्ञान होईल.
4. विद्यार्थ्याला पाश्चात्य व भारतीय सौंदर्यशास्त्राचा परिचय होईल.

Theroy Paper I (क्रियात्मक व सौंदर्यशास्त्र)

Unit I

- अभ्यासक्रमातील मोठया व छोटया ख्यालाच्या बंदिशींचे स्वरलेखन, आलाप–तान–बोलतानांसहित संपूर्ण ख्यालगायकी स्वरलिपीबद्ध करणे, तसेच ध्रुपद व धमार पटींसह स्वरलिपीबद्ध करणे.
- अभ्यासक्रमातील तालांचे तसेच सर्व प्रचलित तालांचे ज्ञान, तालांना विविध लयकारींमध्ये लिपीबद्ध करणे.

Unit II

- प्रात्यक्षिकासाठी नियोजित रागांचा शास्त्रीय अभ्यास. बी. ए. च्या रागांसहित सर्व रागांचा तुलनात्मक अभ्यास, समप्राकृतिक रागांमध्ये फरक दाखविणे, रागांगांच्या स्वरूपाबाबत विभिन्न मते अभ्यासणे.

Unit III

- चित्रपट संगीताचे अध्ययन
- रविंद्र संगीताचे अध्ययन
- प्रमुख नृत्यशैलींचा संक्षिप्त अभ्यास

Unit IV

- सौंदर्यशास्त्राची पाश्चिमात्य व भारतीय संकल्पना.
- अभ्यासक्रमातील रागांपैकी एखाद्या रागातील वैशिष्टयपूर्ण बंदिशीचे रसग्रहण.

पाचव्या प्रश्नात 8 वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी उपप्रश्न असतील.

Activities:

1. अभ्यासक्रमातील रागांवर आधारित गीते सादर करणे
2. एक संगीतविषयक निबंध लिहिणे
3. संगीत विषयक संशोधनासाठी तथ्य संकलन करणे
4. चित्रपट संगीत व रविंद्र संगीत सादर करणे

Elective Paper 2 : (4PT5 (B))

Thumri - Dadra (ठुमरी – दादरा) Credits: 4 50+50 Marks

Course outcomes:

1. विद्यार्थ्यांना ठुमरी दादरा च्या इतिहासाविषयी ज्ञान होईल.
2. विद्यार्थ्यांना ठुमरी दादरा साहित्यिक पक्षाचे ज्ञान होईल.
3. विद्यार्थी किमान एक ठुमरी व एक दादरा चे सादरीकरण करतील.

ठुमरी – दादरा (40+10 Marks)

Unit I

- ठुमरी : उगम, विकास व प्रकार
- प्रमुख ठुमरी गायकांचा अभ्यास :
  सिद्धेश्वरी देवी, गिरिजा देवी, बेगम अख्तर, शोभा गोर्टू, बडे गुलाम अली खाँ

Unit II

- ठुमरी, दादरा चा साहित्यिक व सांगीतिक दृष्टिकोनातून अभ्यास
- ठुमरी, दादरा शैलीतील इतर गीतप्रकारांचा अभ्यास

ठुमरी – दादराची प्रात्यक्षिक परीक्षा (40+10 Marks)

- विद्यार्थ्यांच्या पसंतीच्या कोणत्याही एक ठुमरी व एक दादरा चे सादरीकरण
- विद्यार्थ्याने निवडलेल्या 10 गीतांच्या यादीपैकी दोन शैली सादरीकरण

Suggested Activities:

1. विविध कलाकारांचे ठुमरी, दादरा सादरीकरण ऐकणे व संग्रहित करणे
2. विभिन्न प्रकारचे ठुमरी, दादरे ऐकून सोबत वाजणाऱ्या तबल्याच्या ठेक्याचे लेखन करणे
3. ठुमरी, दादरा सादर करणे

M. A. (Indian Music)

REFERENCE BOOKS: -

1 Sensation of Tone – Helmlottz
2 Philosophy of Music – William Pole
3 संगीत रत्नाकर – पं. शारंगदेव
4 हिंदुस्थानी संगीत पद्धती भाग 1 ते 4 – पं. भातखंडे
5 हिं. क्रमिक पुस्तक पालिका भाग 1 ते 6 – पं. भातखंडे
6 Introduction of the study of the Music of Hindustan – E. Clement
7 Music of Hindustan – Fox Strangways
8 संगीत दर्पण – दामोदर पंडित
9 Psychology of Music – H. P. Krishnarao
10 साहित्य दर्पण, राग अध्याय
11 राग विज्ञान – वि. ना. पटवर्धन भाग 1 ते 8,
12 मारिफुन्नगमात – राजा नवाब अली भाग 1, 2, 3
13 अभिनव राग मंजिरी – भातखंडे
14 अभिनव ताल मंजिरी – भातखंडे
15 चतुर्दण्डी प्रकाशिका – पं. व्यंकटमखी
16 Indian Music – Cap. Day
17 भारतीय श्रुतीशास्त्र – फिरोज फ्रामजी
18 Hindu Music and Rhythm – Vishnu Das Shirali
19 A short historical survey of the Music of Upper India – Pt. V. N. Bhatkhande
20 ध्वनी तथा संगीत – प्रो. ललित किशोर सिंह
21 Sangeet of India – Atiya Begum
22 Hindusthani Music, its physics and aesthetics – G. H. Ranade
23 Music of India – H. H. Popely
24 Indian Music Today – S. K. Choubey
25 Theory of Indian Music – Bishan Swarup
26 संगीत शास्त्र दर्पण – शांती गोवर्धन भाग 1, 2
27 संगीत शास्त्र – महेश नारायण सक्सेना – भाग 1, 2
28 संगीत शास्त्र – वसंत राजोपाध्ये भाग 1, 2
29 संगीताचा इतिहास – उमेश जोशी
30 Raag and Raginis – O. C. Ganguly

31 लोकसंगीतशास्त्र – श्री. अशोक रानडे
32 आवाज साधना शास्त्र – बी. आर. देवधर
33 संगीत विषयक संस्कृत ग्रंथ – चैतन्य देसाई
34 संगीत परिभाषा – श्री. ना. रातंजनकर
35 भारतीय संगीत – कृष्णराव मुळे
36 एनसायक्लोपिडिया हिंदुस्थानी – फिरोज फामजी
37 हमारे संगीत रत्न – संगीत कार्यालय
38 Hindusthani Music -Bandopadhyay
39 भारतीय संगीत माला : भाग 1, 2, 3 – पं. मिराशीबुवा
40 भारतीय संगीत इतिहास – डॉ. एस. एस. परांजपे
41 अभिनव गीत मंजिरी – डॉ. श्रीकृष्ण रातंजनकर
42 शास्त्रकार व कलावंत इतिहास – द. के. जोशी
43 संगीताचे रसग्रहण – बाबुराव जोशी
44 How to listen good music – K. B. Green, Part 1, 2
45 History of Indian Music – M. R. Shastri
46 संगीत एवं शोध प्रक्रिया – डॉ. मनोरमा शर्मा
47 संगीत में अनुसंधान की समस्याएं एवं क्षेत्र – डॉ. सुभद्रा चौधरी
48 संगीत शोध अंक – रिसर्च की दिशाएं – संगीत कार्यालय, हाथरस
49 संगीत शोध लेख अंक – संगीत कार्यालय, हाथरस
50 संगीत विशारद – संगीत कार्यालय, हाथरस
51 संगीत निबंध सागर – लक्ष्मीनारायण गर्ग, संगीत कार्यालय हाथरस
52 गुरमती संगीत अंक – संगीत कार्यालय, हाथरस
53 लोक संगीत अंक – संगीत कार्यालय, हाथरस
54 ब्रज संस्कृती और लोक संगीत – संगीत कार्यालय, हाथरस
55 फिल्म संगीत इतिहास अंक – संगीत कार्यालय, हाथरस
56 विश्व संगीत अंक – संगीत कार्यालय, हाथरस
57 सूफी इनायत खान कृत आध्यात्मिक लेख – संगीत कार्यालय, हाथरस
58 संगीतातील घराणी व चरित्रे – डॉ. नारायण मंगरूळकर
59 संगीत अलंकार – स. भ. देशपांडे
60 हवेली संगीत – सत्यभान शर्मा
61 अभिनव गीतांजली – पं. रामाश्रय झा – भाग 1 ते 5
62 आगरा घराना – डॉ. आर. सी. मेहता
63 अमीर खुसरो, तानसेन तथा अन्य कलाकार – सुलोचना बृहस्पती
64 राग परिचय – हरिश्चंद्र श्रीवास्तव – भाग 1 ते 4
65 History of Indian Music – Swami Prajnananda
66 Historical Study of Indian Music – Swami Prajnananda
67 Indian Music Treditions – Prof. V. C. Deshpande

68 Psycho-acoustics of music and speech – Prof. B. C. Deva
69 मल्हार के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
70 कानडा के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
71 सारंग के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
72 भैरव के प्रकार – श्री जे. टी. शाह
73 प्रणव भारती – ओंकारनाथ ठाकुर
74 हिंदुस्थानी संगीत पद्धती – डॉ. एन. बी. पुरोहित
75 'कुमार' – वसंत पोतदार
76 'भीमसेन' – वसंत पोतदार
77 स्वर भास्कर – शंकर अभ्यंकर
78 कुमार माझा सखा – डॉ. चंद्रशेखर रेळे
79 गानयोगी शिवपुत्र – पंढरीनाथ कोल्हापुरे
80 अनूपरागविलास – भाग 1 व 2 – पं. कुमार गंधर्व
81 रागदारी संगीत और फ्यूजन – डॉ. शालिनी ठाकुर
82 श्रुति विलास – शंकर विष्णू काशीकर
83 भारतीय संगीत में अनुसंधान की समस्याएं
84 संगीत रस, परम्परा विचार – ओमप्रकाश चौरसिया
85 शब्दप्रधान गायकी – यशवंत देव
86 जगाच्या पाठीवर – सुधीर फडके
87 आस्वादक संगीत समिक्षा – श्रीरंग संगोराम
88 घराण्यांची वाटचाल – बबनराव हळदणकर
89 भारतीय संगीत – स्वरूप आणि प्रयोजन – कृष्णचंद्र ज्ञाते
90 भारतीय संगीत और वैश्वीकरण – डॉ. कु. आकांक्षी
91 आवाजाची दुनिया – केशवराव भोळे 'शुद्धसारंग'
92 संगीत विचार – डॉ. अशोक दा. रानडे
93 संगीत सांगाती – डॉ. अशोक दा. रानडे
94 मला भावलेले संगीतकार – डॉ. अशोक दा. रानडे
95 मैफलीत जिज्ञासेच्या – डॉ. विवेक गोखले
96 आवर्तन – सुरेश तळवलकर
97 महाराष्ट्राचे संगीतातील कार्य – वा. ह. देशपांडे